

ÉMILĚ ZOLA

DOKTOR PASCAL

ROUGONOVCI – MACQUARTOVCI

Prírodovedná a spoločenskovedná história jednej rodiny
za druhého cisárstva

Z francúzštiny preložila
VLADIMÍRA KOMOROVSKÁ

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Edícia ____ knižnica
svetových
autorov ____ zv. 17

ÉMILE ZOLA

DOKTOR PASCAL

ROUGONOVCI – MACQUARTOVCI

Prírodovedná a spoločenskovedná história jednej rodiny
za druhého cisárstva

Z francúzštiny preložila
VLADIMÍRA KOMOROVSKÁ

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Translation © Vladimíra Komorovská 2012
Epilogue © Vladimíra Komorovská 2012
Cover design © Anna Chovanová 2012
Slovak Edition © Vydavateľstvo Spolku slovenských
spisovateľov, spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsss@stonline.sk, <http://www.vsss.sk>

S finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky
a Literárneho fondu Slovenskej republiky

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV, spol. s r. o.

Émile Zola: Doktor Pascal

Z francúzskeho originálu *Docteur Pascal (Les Rougon-Macquart. Histoire naturelle et sociale d'une famille sous le second empire)*, ktorý vydali G. Charpentier a E. Fasquelle v roku 1893, preložila a doslov napísala Vladimíra Komorovská.

Jazyková redaktorka Viera Marušiaková
Obálka a sadzba Anna Chovanová
Tlač PM Turany
Prvé slovenské vydanie
Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-629-8

Na pamiatku
SVOJEJ MATKE
a
SVOJEJ DRAHEJ ŽENE
venujem tento román,
ktorý zhŕňa a uzatvára
celé moje dielo

V miestnosti s dôkladne pozatváranými okenicami pred júlou úmornou horúčavou panovalo hlboké ticho. Cez škáry v starých latkách prenikali tromi oblokmi len prúžiky popoludňajšieho svetla, ktoré mierne zjasnievali prítmie a zalievali predmety jemným bledým svitom. Napriek udúšajúcej spare, čo sálala zvonku vplyvom slnečných lúčov rozpaľujúcich fasádu, udržiaval sa v salóne aký-taký chládok.

Pred almarou stál chrbtom k oblokom doktor Pascal a hľadal nejaký záznam. Dokorán otvorená, nádherne intarzovaná a pevne okovaná masívna dubová almara z minulého storočia odhaľovala svoje bezodné útroby prepchaté neveriteľnými haldami papierov, fasciklov, spisov bez ladu a skladu, ktoré sa tam ledva pomestili. Doktor Pascal do nej už vyše tridsať rokov hádzal všetky zápisy od kratších poznámok až po ucelené kapitoly svojich obširných prác o dedičnosti. Vždy sa mu teda nepodarilo hneď natrafiť na správny dokument. Trpezlivo sa prehrabával v štôsoch, a keď konečne našiel hľadaný záznam, vylúdlil na tvári úsmev.

Chvíľu ešte postál pri almare a pohrúžil sa do zápisu, na ktorý cez prostredné okno dopadal zlatistý lúč. V priezračnom svite pôsobil v zamatovom saku gaštanovej farby napriek brade a sivobielym vlasom statne, hoci sa blížil k šesťdesiatke, mal sviežu tvár s takými jemnými črtami a takým jasným pohľadom so šibalským zábleskom, že by si ho človek ľahko splietol s mladíkom s napudrovanými kučerami.

– Tu máš, Clotilde, – vyriekol nakoniec. – Prepíšeš tento záznam. Ramond by jakživ nerozlúštil moje nepodarené písmo.

A položil hárok papiera pred dievčinu pohrúženú do práce za vysokým pultom, stojacim vo výklenku pravého okna.

– Dobre, majstre, – odvetila.

Ani sa k nemu neotočila a ďalej sa plne sústredila na ťahy pastelovou kriedou po výkrese. Obďaleč sa vo váze vynímali kvitnúce primulky na jednej byli, zvláštnej fialovej farby so žltými pruhmi. Zboku sa črtala jej guľatá tvár so svetlými, nkrátko ostrihanými vlasmi, jemný profil vážnej tváre s rovným čelom, zvrasteným od sústredenosti, nebovobelasé oko, úzky nos a vysunutá brada. Aj pôvabne ohnutá šija s nádychom čerstvého mlieka pod zlatistým bujným účesom svedčila o zbožňovaniahodnej mladosti. Dlhý čierny plášť ešte zvýrazňoval jej výšku, pevné okrúhle prsia, zoštíhľoval postavu i labutí krk a zakrýval pružné telo, svojou ohybnosťou pripomínajúce pretiahnutý renesančný božský zjav. Napriek dvadsiatim piatim rokom si zachovávala detinský výzor a vyzerala sotva na osemnásť.

– A trochu upraceš skriňu, – pokračoval doktor. – Už sa v nej nedá ani pohnúť.

– Dobre, majstre, – zopakovala, ani naňho nepozrúc. – O chvíľu.

Pascal sa vrátil k písaciemu stolu pri ľavom obloku na druhom konci miestnosti a posadil sa zaň. Bol to obyčajný stôl z tmavého dreva, takisto zahádzaný papiermi a kadejakými brožovanými knižkami. Opäť zavládlo ticho, úplný pokoj v prítmí, izolovanom od vysiľujúcej horúčavy vonku. V priestrannej, asi desať metrov dlhej a šesť metrov širokej miestnosti sa okrem almary týčili dve knižnice preplnené knihami. Navôkol boli porozťahované stoličky a antické kreslá, kým steny, vytapetované starým ružovým papierom v empírovom štýle, zdobili iba matne

rozznateľné pastelové kresby čudesne tvarovaných kvetov. Troje vstupných, drevom obložených dvojkřídlových dvier, ústiacich na odpočívadlo schodišťa, a dvoje ďalších na oboch koncoch salóna, vedúcich do doktorovej a dievčininej izby, pochádzali z čias Louisa XV., tak ako rímsa začadeného stropu.

Uplynula hodina bez jediného slova, bez jediného výdychu. Potom vzal Pascal zo stola noviny *Temps*, aby sa trochu rozptýlil, a keď ich rozložil, zvolal:

– Pozrimeže! Tvojho otca vymenovali za direktora mimoriadne úspešného republikánskeho denníka *Époque*, ktorý zverejňuje články z Tuileries!

Zrejme takú správu nepredvídal, lebo sa z plného hrdla rozosmial; z jeho smiechu prebleskovala spokojnosť podfarbená zármutkom, keď polohlasne pokračoval:

– Namojdušu, vymýšľajú si veci, ktoré nevyzerajú bohvieako vábne. Život je senzačný... Je to veľmi zaujímavý článok.

Clotilde nereagovala, akoby bola na míle vzdialená od strýcových poznámok. Pascal stíchol, a len čo si prečítal článok, zobral nožnice, vystrihol ho a nalepil na čistý hárok papiera, kde pripísal veľkým nepravidelným písmom komentár. Nakoniec podišiel k almare a založil nový záznam do fascikla. Navzdory vysokej postave si však musel vziať stoličku, vrchný regál bol tak vysoko, že by naň zo zeme nedočiahol.

Na hornej polici trónil vyrovnaný rad metodicky roztriedených hrubých spisov. Všetky obsahovali rozmanité písomnosti, rukopisné poznámky, záznamy na hlavičkovom papieri, výstrižky z novín v hrubých kartónových obaloch modrej farby, opatrených výraznými nápismi mien. Spomínané dokumenty očividne starostlivo udržiaval, ustavične používal a zakaždým vracal na miesto, lebo v celej skrini nebol rozhádzaný jedine vrchný rad.

Keď sa Pascal postavil na stoličku, ihneď našiel a vytiahol jeden z najhrubších spisov prepchatý papiermi, na ktorom sa vynímalo meno „Saccard“, vložil doň nový záznam, potom všetko usporiadal podľa abecedy. Na chvíľu sa pozabudol a sám narovnal hrbu papierov, ktorá sa len zázrakom nezrútila. Konečne zoskočil zo stoličky.

– Počuješ, Clotilde? A keď budeš upratovať ten neporiadok, vrchných spisov sa ani nedotkneš!

– Dobre, majstre, – poslušne zopakovala tretí raz.

Znovu sa rozosmial; tvár mu rozžiarila prirodzená veselosť.

– Zakazujem ti to!

– Viem, majstre.

Razantne skrútol kľúčom vo dverách almary a hodil ho do zásuvky písacieho stola. Dievčina sa natoľko vyznala v jeho výskumoch, aby dokázala trochu usporiadať jeho rukopisy, rád jej totiž prisudzoval aj funkciu sekretárky a dával prepisovať svoje poznámky, keď ho niektorý kolega alebo priateľ, napríklad doktor Ramond, požiadal o nejaký dokument. Nepovažoval ju však za vedkyňu a jednoducho jej zakazoval čítať záznamy, podľa jeho názoru nepotrebovala poznať ich obsah.

A jednako ho v konečnom dôsledku prekvapila sústredená pozornosť, ktorá ju načisto pohltila.

– Čo sa deje, že stále špúliš pery? To ťa tak zaujala kresba tých kvetov?

I túto činnosť jej často zveroval, k jej bežným prácam sa teda pripájali aj kresby, akvarely a pastely. Už päť rokov robil podivné experimenty na súbore primúl a vďaka umelému opeľeniu získal celú sériu unikátnych farieb. Na kópiách, ktoré pedantne zhotovovala, sa jej darilo zachytiť presný tvar i nevšednú farbu do takej miery, až sa nadchýnal jej poctivosťou a dodával, že má „jasnú a spoľahlivú hlavičku-makovičku“.

Keď sa jej však tentoraz naklonil cez plece, priam komicky zlostne vybuchol:

– Ach, jáj, to si spotvorila! Dala si sa strhnúť do neznáma! Buď taká láskavá a naskutku to roztrhaj!

V mihu sa napla ako struna, krv jej stúpila do líc, z očí sršali iskry a odhodlanosť stoj čo stoj ubrániť svoje dielo štíhlymi prstami, zababranými od červeného a modrého pastelu.

– Ale, majstre!

V úctivom oslovení, v ktorom sa vždy odrážala nežná odanosť, v tom prívlastku opomínajúcom príbuzenský pomer, keďže oslovenie strýc alebo krstný otec pokladala za úplnú stupídnosť, prvý raz vzbĺkol plameň vzbury, vzdor bytosti, ktorá sa spamätáva a otvorene prejavuje.

Približne pred dvoma hodinami odsunula vernú a osvedčenú kresbu primúl a na ďalší výkres načrtla celú kyticu imaginárnych kvetov, krásne vysnívané, nápadné kvetiny. Občas náhle preskočila inam, potrebovala uniknúť pred precíznymi ilustráciami do sveta bujnej obrazotvornosti a vtedy sa konečne uspokojila. Zakaždým sa ponorila do neobyčajného rozkvetu, do nespútanej fantázie, aká sa nikdy neopakuje, kreslila ruže s krvácajúcim srdcom, roniace sírovožlté slzy, ľalie pripomínajúce krištáľové vázy, neznáme kvety nevšedných tvarov s predĺženými hviezdnyimi lúčmi, či lietajúcimi okvetnými lístkami, plávajúce mračná. Tentoraz sfarbila výkres čiernym pastelom, dlhé ťahy znázorňovali dážd' nevýrazných hviezd a jemnučkých padajúcich lupienkov, kým v rohu sa chystal rozkvitnúť bezmenný púčik, zahalený cudným závojom.

– Zase jeden výtvor, ktorý mi zavesíš na stenu! – zaúpel doktor a ukázal na zoradené pastely podivných kvetov, ktoré tam už viseli. – Zaujímalo by ma, čo to znázorňuje?

S vážnou tvárou odstúpila, aby si mohla prezrieť svoje dielo.

– Nemám ani potuchy, ale páči sa mi to.

V tom okamihu vošla do salóna Martine, jediná slúžka, ktorá sa za takmer tridsať rokov v doktorových službách stala skutočnou paňou domu. Hoci už prekročila šesťdesiatku, nepoľavila v aktivite ani mlčanlivosti, zachovala si mladistvý výzor napriek čiernym šatám a účesu z postriebrených vlasov, ktorými sa ponášala na rehoľníčku, v jej sviežej, i keď bledej tvári akurát trochu pohasli oči popolavej farby.

Neprehovorila ani slovko, posadila sa na zem pri kresle so starým natrhnutým poťahom, ktorý sa okolo diery rozstrapkal, vytiahla z vrecka pradenú vlnu s ihlou a začala ju zašívaf. Už tri dni sa pokúšala vyčleniť si hodinu na opravu, ktorá jej neschádzala z mysle.

– Keď ste už tu, Martine, – vyhrkol žartovne Pascal a schytil do oboch rúk Clotildinu hlavu, – zašite aj túto guľatú mako-
vičku, z ktorej vypadáva rozum.

Martine zdvihla bledé oči, v ktorých sa zračil zvyčajný obdiv, a uprela pohľad na svojho chleboдаря.

– Prečo mi to, monsieur, vravíte?

– Lebo vás podozrievam, že ste tejto slušnej dievčine v duchu svojej horlivej zbožnosti natlačili do peknej, bystrej a spoľahlivej hlavičky predstavy z iného sveta.

Obe ženy si vymenili chápvavý pohľad.

– Och, monsieur... viera ešte nikdy nikomu neublížila. A v prípade rozdielnych názorov by nám akiste neprospeľo po-
drobnejšie ich rozoberaf.

Zavislo rozpačité ticho. Bola to jediná odlišnosť, ktorá viedla k roztržkám medzi tromi, inak súdržnými bytosťami, svorne žijúcimi pod jednou strechou. Martine mala dvadsaťdevať rokov, o rok viac než doktor, keď vstúpila k nemu do služby; v tom čase začínal v Plassans ako lekár a býval v menšom slnečnom

domo vo Ville neuve. A keď mu brat Saccard o trinásť rokov poslal z Paríža po manželkinej smrti a krátko pred druhou ženbou vtedy sedemročnú dcéru Clotilde, vychovávala dievčatko a brávala ho so sebou aj do kostola; nevdojak naň prenášala plameň zbožnosti, ktorým odjakživa horela, kým veľkodušný Pascal im neodnímal radosť z viery, lebo sa necítil oprávnený čokoľvek im zakazovať a kalieť šťastie. Akurát dozeral na vzdelanie netere, vo všetkých potrebných oblastiach jej odovzdával precízne informácie, ktoré podopieral rozumnými názormi. Približne osemnásť rokov žili v trojici v ústraní, v Soulejade na predmestí, v nehnuteľnosti vzdialenej štvrťhodinu od saintsaturninskej katedrály, šťastne a spokojne v zajatí utajovanej horúčkovitej činnosti, občas narušovanej rastúcou krízou, čoraz prudšími nezhodami súvisiacimi s vierovyznaním.

Pascal sa chvíľu zachmúrene prechádzal hore-dolu. Potom z mosta do prosta vyriekol:

– Vidíš, moja drahá, tvojej rozkošnej hlavičke uškodili všetky tie fantazmagorické predstavy o mystériu... Tvoj milosrdný Boh ťa nepotrebuje, mal by som si ťa uchovať len pre seba, aby si sa cítila voľnejšie.

Ale chvejúca sa Clotilde doňho s bázňou zabodla jasné oči, v ktorých sa zračil vzdor.

– Ty by si sa, majstre, cítil voľnejšie, keby si sa neuzatváral do tajov čírej telesnosti... Sú aj iné veci na svete, prečo nad nimi zatváraš oči?

Martine jej priskočila na pomoc a pokračovala v rovnakom duchu.

– To je pravda, pane. Vy, taký svätec, čo nikde nezabúdam pripomenúť, by ste s nami mohli chodiť do kostola... Boh by vás zaručene spasil. Keď si pomyslím, že by vaša duša nemusela odletieť rovno do raja, roztrasiem sa na celom tele.

Zarazil sa; obe pred ním vzdorovito stáli, hoci zvyčajne mu poslušne kľáčali pri nohách ako láskyplné ženy, ktoré dobyl svojou veselosťou a dobrotivosťou. Už-už otváral ústa, aby im čosi úsečne odvrkol, keď si uvedomil márnosť celého rozhovoru.

– Viete čo? Dajte mi pokoj. Urobím lepšie, keď sa pustím do práce. A najmä ma nevyrušujte!

A svižným krokom zamieril do svojej izby, kde si zriadil akési laboratórium a kde sa zatvoril. Pre obe ženy platil výslovný zákaz do nej vstupovať. Práve tam vyrábala špeciálny preparát, o ktorom sa pred nikým nezmieňoval. Takmer vzápätí sa ozval pravidelný a neutíchajúci buchot tlčíka v mažiari.

– Hotovo, – poznamenala Clotilde s úsmevom, – už je vo svojej diabolskej kuchyni, ako vravieva stará mama.

A znovu začala rozvážne odkresľovať primulky na byli. S matematickou presnosťou zhotovovala kresbu, odhadovala presný odtieň fialových lupienkov so žltými pruhmi, ktoré verne zobrazovala do najmenších odtienkov.

– Ach, – vzdychla si po chvíli Martine, ktorá už opäť sedela na zemi a zašivala poťah na foteli, – je to nešťastie, keď taký svätec obetuje svoju dušu telesným pôžitkom! Treba priznať, že za celých tridsať rokov, odkedy ho poznám, nikdy nikomu neublížil. Má skutočne zlaté srdce, nedokázal by niekomu odtrhnúť chlieb od úst... Navyše je milý, zdravý a vždy veselý... hotové požehnanie pre všetkých! Je to tragédia, že sa nechce zmieriť s dobrotivým Bohom. Čo myslíte, slečna, nemali by sme ho nejako prinútiť?

Clotilde, zjavne prekvapená, že sa slúžka zmohla na takú dlhú reč, odvetila s vážnym výrazom na tvári.

– Samozrejme, Martine, súhlasím. Musíme ho priprieť.

Znovu sa rozhostilo ticho a vtom sa rozozvučal zvonček pri vchodových dverách. Dali ho zámerne nainštalovať, aby ich

upozornil na hosťa v priestrannom dome, priveľkom pre tri osoby, čo bývali pod jeho strechou. Slúžka sa začudovala, zahundrala si popod nos, že je náramne zvedavá, kto si zmyslel otravovať v takej horúčave. Vstala, otvorila vstupné dvere, nahla sa cez zábradlie schodišťa, vzápätí sa obrátila a oznámila:

– Prišla madame Félicité.

Stará pani Rougonová rezko vošla dnu. Navzdory ôsmim krížikom na chrbte vystúpila po schodoch s ľahkosťou dievčiny; zachovala si niekdajšiu subtlílosť a piskľavý hlas hnedého vtáčaťa. V čiernych hodvábnych šatách ešte vždy vyzerala veľmi elegantne, zozadu vďaka štíhlej postave pripomínala mladú zamilovanú ženu, ktorá žiadostivo kráča v ústrety svojej vášnivej láske. Oči jej horeli plameňom vo vychudnutej tvári, na ktorej vedela vyčariť nádherný úsmev, keď sa jej zachcelo.

– Akože? To si ty, stará mama? – skríkla Clotilde a utekala ju privítať. – Dobre, že si sa neroztopila na tom páľčivom slnku!

Félicité ju pobožkala na čelo a pustila sa do smiechu.

– Ešteže čo! So slnkom sa znamenite znášame!

Potom rýchlo pricupkala k jednej z okeníc, aby ju otvorila.

– Pustím vám sem trochu svetla! Pôsobí pochmúrne, keď sa zdržiavate v takej temnote... Nikdy nebránim slnku vchádzať do vlastného domu.

Cez škáry vnikli dovnútra ohnivé snečné lúče, prúd tancujúcich žeravých uhlíkov. Naskytol sa výhľad na široširú vidiecku scenériu, driemajúcu až umŕtvenú v zničujúcom úpeku pod belasou oblohou spaľovanou blčiacim ohňom, kým napravo sa v oslepujúcej žiare vypínala nad ružovými strechami saintsaturinská zvonica, pozlátaná veža s vybielenými hrebeňmi.

– Áno, – pokračovala Félicité, – práve sa chystám zájsť do Tulettes a chcela som zistiť, či tu náhodou nenájdem Charlesa, aby som ho vzala so sebou... Ako vidím, nie je tu. Zrejme inokedy...

Kým vymýšľala šikovnú zámienku na návštevu, prebehla celú miestnosť sliedivým zrakom. Nečakala na odpoveď, vzápätí sa rozhovorila o synovi Pascalovi a započúvala do rytmického buchotu tĺčika, ktorý jej doliehal do uší zo susednej izby.

– Teda tak, zas je vo svojej diabolskej kuchyni! Nemienim ho vyrušovať, nepotrebujem s ním súrne hovoriť.

Martine, ktorá sa znovu usadila ku kreslu, kývla hlavou na znak súhlasu, lebo nemala ani najmenšiu chuť rušiť monsieur; opätovne zavislo ticho, a kým si Clotilde utierala do handričky prsty zamazané od pastelu, Félicité sa pomaly prechádzala a rozhliadala navôkol pátravým zrakom.

Stará pani Rougonová bola už skoro dva roky vdovou. Jej manžel, ktorý tak stučnel, že sa už nevládal hýbať, naveky zosnul následkom mozgovej mŕtvice podmienenej vážnou zažívacou poruchou tretieho septembra 1870 na úsvite, keď sa dozvedel o porážke cisára pri Sedane. Zdalo sa, že ho skosila správa o páde bonapartistického režimu, keďže sa považoval za jedného z jeho zakladateľov. Félicité predstierala, že už sa nezaujíma o politiku, a odvtedy žila ako vladárka zosadená z trónu. Nik nepochyboval, že Rougonovci v roku 1851 zachránili Plassans pred anarchiou, lebo aj ich zásluhou sa druhého decembra podarilo uskutočniť štátny prevrat a o niekoľko rokov neskôr si ako prívrženci cisárstva znovu vybojovali miesto medzi monarchistickými a republikánskymi kandidátmi, nad ktorými zvíťazil bonapartistický stúpenec. Ľud vítal cisárstvo s takým jasotom, že ho drvivou väčšinou odhlasoval v plebiscite, nie div, že si až do prusko-francúzskej vojny udržalo všetku moc. Po zdrvivúcej porážke Francúzska v meste prevládlo republikánske presvedčenie a Quartier Saint-Marc sa znovu zaplietla do tajných rojalistických intríg, kým Vieux quartier a Ville neuve presadili do snemovne liberálneho zástupcu, sčasti

ovplyvneného orleanizmom a zároveň pripraveného v prípade víťazstva republikánov prebehnúť na ich stranu. Aj preto mimoriadne inteligentná Félicité stratila záujem o politiku a po páde cisárstva sa uspokojila s pozíciou zvrhutej vladárky.

Ešte vždy sa však tešila vysokému postaveniu obostretému melancholickou poetikou. Panovala osemnásť rokov. Povest o jej dvoch salónoch – žltom predstavujúcom reakčné centrum, kde dozrela myšlienka na štátny prevrat, a neskôr zelenom poskytujúcom návštevníkom neutrálne územie, kde sa konečne podarilo dobyť Plassans – sa prikrášľovala s čoraz väčším odstupom od inkriminovaného obdobia. Koniec-koncov Félicité oplývala nezanedbateľným bohatstvom. Po páde režimu si zachovala dôstojnosť, neprejavila ľútosť, nevyslovila ani jedinú sťažnosť, majestátne niesla na svojich osemdesiatročných pleciach celú farchu ukrutnej ctižiadostivosti, zákulisných machinácií, prepjatých chůfok, ktoré len prispievali k jej vznešenosti. V poslednom čase bolo jej jedinou starosťou tešiť sa z nesmierneho blahobytu, v pokoji si ho napriek zániku cisárstva užívať a jej jedinou vášňou brániť si históriu, eliminovať z nej všetko, čo by ju mohlo postupom času pošpiniť. S hrdosťou vyvierajúcou z dvojakého hrdinstva, na ktoré si obyvatelia živo spomínali, a dojímavou starostlivosťou až úzkostlivo bdela, aby sa zachovali len vhodné dokumenty, priaznivá legenda o vážnosti, úcte, ktorú jej ľud vzdával, keď prechádzala mestom ako zvrhnuté veličenstvo.

Zašla až k dverám synovej izby a započúvala sa do tlkotu. Potom ustarostene zvrátila čelo a otočila sa ku Clotilde.

– Panebože, čo tam stvára? Vieš predsa, že si strašne škodí novou drogou. Povráva sa, že nedávno bezmála poslal na druhý svet jedného zo svojich pacientov.

– Ale, stará mama! – pohoršene zvolala dievčina.

Félicité sa však nedala zahriaknuť.

– Tak ako vravím! A prosté ženičky si rozprávajú aj onakvejšie veci... Zájdi na predmestie a skús sa poprezvedať! Určite ti povedia, že drví kosti nebožtíkov v krvi novorodeniatok.

Tentoraz sa Clotilde, ranená do hĺbky duše, rozhorčila, ba i Martine zaprotestovala.

– Och, stará mama, nepripomínaj tie strašné reči! Majster má šľachetné srdce, na ktorom mu leží blaho druhých!

Keď Félicité videla, ako sa obe ženy pohoršujú, uznala, že prestrelila, a opäť zmiernila tón.

– Veď ja neroznášam tie strašné klebety, mačiatko moje. Len ti pripomínam, aké táraniny kolujú po meste, aby si pochopila, že Pascal robí chybu, keď neprihliada na verejnú mienku... Myslí si, že vynášiel nový liek, ktorý nemá páru! Naozaj by som mu dopriala, aby každého vyliečil, keď doň vkladá toľkú nádej! Len nerozumiem jeho nezmyselným tajnostiam, ktoré okolo neho robí... Prečo o ňom nahlas nehovorí a najmä prečo ho podáva iba tej čvarge z Vieux quartier či z vidieka a radšej ho nevyskúša na počestných mešťanoch, ako sa sluší, prečo im neposkytuje pravidelnú lekársku starostlivosť, čo by mu len prišpela ku cti? Ako vidíš, mačiatko moje, tvoj strýc sa nikdy nesprával ako ostatní.

V hlase sa jej odrážal zármutok, a tak ho stíšila, aby nejatrila ranu, ktorú v srdci tajila.

– V našej rodine, vďaka bohu, nechýbajú vysokovážení muži, zvyšní dvaja synovia mi poskytujú plné zadostučinenie, nemyslíš? Tvoj strýc Eugène to dotiahol v živote ďaleko, dvanásť rokov zastával funkciu ministra, takmer cisára! A tvoj otec si nahonobil milióny, zapojil sa do rozsiahlych prác, ktoré zmenili tvár Paríža! A to ani nehovorím o tvojom zámožnom a distingvovanom bratovi Maximovi, ani o tvojich bratrancoch

Octavovi Mouretovi, priekopníkovi nového obchodu, a našom drahom pátrovi Sergeovi, pravom svätcovi! Nuž teda, prečo sa Pascal tvrdošijne schováva v tejto diere a provokuje svojrúznou aktivitou hraničiacou s vyšinutosťou?

Dievčina sa zase rozhorčila a jemne jej rukou zatvorila ústa.

– Nie, nie, nechaj ma dokončiť myšlienku! Pridobre viem, že Pascal nie je hlúpy, že má na konte viacero pozoruhodných prác, ba že si nimi získal medzi vedcami Lekárskej akadémie dobrú povest'... Ale môže to zavážiť v porovnaní s túžbami, čo som si vysnívala? Iste, má širokú škálu meštianskych pacientov, úctyhodný majetok, vyznamenanie a postavenie typické pre našu rodinu, ktoré mu vynieslo náležitú vážnosť... Vidíš, mačiatko moje, a práve to ma trápi! Nehlási sa k nej, nechce do nej patriť! Čestné slovo! Ako chlapcovi som mu prízvukovala, aby nezabúdal, odkiaľ pochádza, aby sa od nás neodťahoval! Všetko som obetovala pre našu rodinu, dala by som sa rozkrájať, len aby naveky ostala uctievanou a slávnou!

Odrazu sa vypla, priam podrástla v jedinečnej vášnivej láske k pôžitku a pýche, ktorá naplňala jej život. Opäť začala chodiť po miestnosti a náhle sa rozrušila, keď na zemi zbadala noviny *Temps*, ktoré doktor odhodil, len čo vystrihol článok a vzápätí ho založil do Saccardovho fascikla; pri pohľade na okienko, vynímajúce sa uprostred stránky, jej okamžite svitlo, čo sa udialo, zrazu znehybnela a zviezla sa na stoličku, akoby sa konečne dozvedela, čo mala v úmysle zistiť.

– Tvojho otca poverili funkciou riaditeľa denníka *Époque*,
– sčista-jasna vyhlásila.

– Viem, – pokojne odvetila Clotilde, – majster mi spomínal, že to písali v novinách.

Félicité sa na ňu pozorne a znepokojene zahľadela, lebo Saccardova nominácia svedčila o ohromujúcej správe, že sa pri-